

СВОБОДА І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація В статті розглядаються ключові елементи становлення громадянського суспільства, умови ефективного функціонування інституцій громадянського суспільства, феномен свободи та відповідальності, їхні вияви у роботі структур влади та інститутах громадянського суспільства

Ключові слова: свобода, відповідальність, громадянське суспільство, демократія

Abstract This paper addresses key elements of civil society, the conditions effective functioning of civil society, the phenomenon of freedom and responsibility, their manifestations in the government structures and civil society

Keywords: freedom, responsibility, civil society, democracy

Побудова успішної країни неможлива без певних ключових елементів. Які забезпечують успішну життєдіяльність соціуму. До таких елементів. Звичайно, належить державний апарат, економіка, вони найбільш виразно впливають на загальний стан країни, життя окремого громадянина. А що ж забезпечує високу ефективність державної машини. Мінімізує корупційні вияви, дозволяє досягати економічного зростання? Безперечно, тут цілий ряд факторів, більшої чи меншої значущості. Звернемо увагу на один з них – громадянське суспільство.

Розвинені різноманітні інституції громадянського суспільства виступають зовнішнім контролером діяльності влади чи то на загальнодержавному чи то місцевому рівні. Вони долучаються до обговорень щодо прийняття важливих рішень, виступають у ролі експертів або просто доносять позицію частини громади з даного питання. Таким чином влада отримує унаочнену позицію членів соціуму з приводу певних проблем, проектів, які вона хоче реалізувати, це дозволяє вибудувати більш оптимальну лінію реалізації планів. А також врахування думки представників громади зменшує соціальну напругу, унеможливорює гострі соціальні конфлікти.

В українському суспільстві ми маємо ставлення держави в особі керівників різного рівня до інституцій громадянського суспільства як чогось необов'язкового, в кращому разі, або як того, що заважає їм швидко та якісно працювати. Практика взаємодії структур держави та громадських інститутів передбачає обговорення, відкриту дискусію зі стратегічних питань розвитку певної території, населеного пункту, якогось закладу (школа, університет, фабрика, завод і т. д.).

Власне інститути громадянського суспільства мають бути постійно перед очима можновладців, нагадуючи їм, що їхня діяльність під пильним поглядом. А це шлях до зменшення корупційних дій, до збільшення ефективності влади. Напевно, інститутам громадянського суспільства необхідно виконувати функцію критики влади, функцію яку для себе визначив Сократ в епоху розквіту афінської демократії (ця демократія і винесла смертельний присуд мислителю). Він промовив, - «... якщо ви мене стратите, то вам нелегко буде знайти другого такого, який би – смішно сказати – немов гедзь, приставлений Богом до нашого міста, мов до коня, великого й благородного, але зледачілого від жиру, який потребує того, щоб його підганяв якийсь гедзь» [1, 32].

Для того, щоб займати таку позицію і послідовно її реалізовувати, на наш погляд, необхідні дві речі: свободі та відповідальність.

Свобода як можливість самостійно приймати рішення, чогось прагнути та реалізовувати ці свої наміри виступає тим чинником без якого в принципі неможливе громадянське суспільство. А звідси постає наступний висновок, що без свободи неможливе належне контролювання влади. Е. Фромм зазначає « прагнення до свободи - це не метафізична сила, хоча законами природи його теж практично неможливо пояснити; воно являє собою неминучий результат незворотних процесів індивідуалізації та росту культурної свідомості» [2, 294].

Отже бачимо, що свобода є основою для появи громадянського суспільства, вона сприяє контролю, обмеженню влади, яка завжди хоче більше повноважень, приймати рішення не оглядаючись на когось.

Але свобода це не тільки «я так хочу», «мені це подобається», «я зроблю це так», свобода разом з можливістю думати й робити певним чином неминуче поєднана з відповідальністю. Тому в кінці XX століття з'являється, актуалізується проблема відповідальності, це було зумовлено тими змінами, яких зазнало людство. Як в плані технологічного розвитку так і політичних трансформацій. Одними з перших серед мислителів теоретичне осмислення відповідальності в нову епоху (високих технологій) здійснили Ханс Йонас в роботі «Принцип відповідальності. Пошук етики для технологічної цивілізації» [3] та Ханс Ленк в книзі «Прагматична причина» [4].

Людина з одного боку хоче свободи, хоче більше прав, можливостей, але далеко не кожна людина при цьому хоче збільшення відповідальності. Це можна охарактеризувати термінами Еріха Фромма, людина хоче більше «свободи від чогось», тобто бути незалежною від якихось впливів влади, бути вільною від обов'язкової праці, від сплати податки і т. д. По суті така свобода зводиться «роблю що хочу». Коли ж людина переходить до «свободи для чогось» тут з'являється тінь відповідальності. «Для чого я це роблю?», «Які будуть результати?», - в такій ситуації суб'єкт прийняття рішення зважає на інших, долає межі власного егоїзму.

Громадянське суспільство неможливе без турботи про іншого, воно неможливе без відповідальності. Відповідальність в свою чергу не постане поки немає свободи, немає можливості впливати на рішення, що стосуються суспільного загалу. На кожному членові суспільства лежить певна міра відповідальності за стан цього суспільства, його активність у політичних (виборчих) процесах, громадських слуханнях. Небайдужість до того, що відбувається навколо є виявом тієї відповідальності без якої не постає громадянське суспільство, а відтак успішна країна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERECES

1. Платон. Діалоги / Пер. з давньогр. – Київ: Основи, 1999. – 395 с.
2. Фромм Э. Бегство от свободы; Человек для себя / Пер. с англ. Д.Н. Дудинский;. – Минск: ООО «Попурри», 2000. – 672 с.
3. Jonas H. Das Prinzip Verantwortung. Versuch einer Ethik fuer die technologische Zivilisation. Fr./ M., 1979
4. Lenk H. *Pragmatische Vernunft*. Stuttgart, 1979

Теклюк Анатолій Іванович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.
Ел. адреса: gcvr216@gmail.com

Tekliuk Anatolii – Phd of philosophy, associate professor of the Philosophical Department in Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.
E-mail: gcvr216@gmail.com